

Sunuş / Foreword

Prof.Dr. Uğur ÜNAL

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanı
President of the Turkish Presidency State Archives of the Republic of Turkey

OSMANLI Devleti'nde modern manada arşivcilik konusunda ilk ciddi teşebbüs 1841-1845 yıllarında Maliye Nazırı olan Safvetî Paşa tarafından yapılmıştır. Topkapı Sarayı'nın Enderûn-ı Hümayun kısmında saklanan ve yok olma derecesine gelen evrak ve defterlerin kurtarılması için tasnif yaptırmış ve bir arşiv binasının yapılmasını düşünmüştür.

Müteakiben 1846 yılında Sultan Abdülmecid'in iradesi ile dağınık halde bulunan evrakın Babıali'de inşa edilecek binada muhafaza edilmesine karar verilmiştir. Çizimi İtalyan mimar Fossati tarafından yapılan bina 1848 (H.1264)'de tamamlanarak Hazine-i Evrak adını almıştır. 1849 yılında Hazine-i Evrak Nizamnamesi yayınlanarak Türk arşivciliği bir düzene girmiş belge ve defterlerin konulması için ahşap dolaplar, değişik ebat ve şekillerde muhafaza kutuları yaptırılmıştır. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra özellikle Abdurrahman Şeref Bey'in vakanüvisliği ve Tarih-i Osmanî Encümeni'nin kurulması ile başlayan tasnif faaliyetleri Ali Emiri (1918-1921), İbnülemin Mahmud Kemal (1921-1927) ve Muallim Cevdet'in (1932-1935) ile devam ettirilmiştir.

Cumhuriyet döneminde belirli bir aşamaya getirilen ve 1987 yılı itibarıyla artarak devam eden tasnif faaliyetleri hızlandırılmış, sağlıksız koruma şartlarından etkilenen belgelerin kurtarılıp korunması için büyük bir çaba gösterilmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımızın özel ilgisi sayesinde Osmanlı Dönemi belgeleri Kâğıthane'de arşivcilik standartları göz önüne alınarak yapılan Külliyyeye taşınmıştır. Bu sayede İstanbul'un değişik bölgelerinde bulunan arşiv malzemesi tek bir merkezde toplanmasıyla hizmetlerin kalite ve hızı da artmıştır. Bir diğer önemli gelişme ise arşivcilik mesleğinin en büyük sorunlarından olan teşkilat yasaının çıkarılmasıdır. 2018 yılında yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ülkemizde bulunan arşivler için yeni bir sayfa açılmıştır. Bu kararname ile arşiv hizmet ve faaliyetleri düzenlenerek kamuda belge yönetimine bir standart getirilmiştir.

Devlet Arşivleri Başkanlığı, son yapılan düzenlemelerle yetki ve sorumluluk alanında bulunan belgelerin sağlıklı bir şekilde gelecek kuşaklara ulaşması, dijitalleştirilerek araştırmaya açılması amacıyla tüm imkânlarını seferber etmiştir. Başkanlık, idarî anlamda arşivlerin dağınıklığından kaynaklanan sorunları kanunların tanıdığı yetkiler çerçevesinde tek bir bünyede toplama çalışmalarını titizlikle yürütmektedir.

Yine aynı şekilde yabancı ülke arşivlerinde bulunan Osmanlı dönemi arşiv malzemesi de yapılan protokoller çerçevesinde sayısallaştırılarak bilim dünyasının hizmetine sunulmaktadır.

Bir diğer gelişme ise Ankara ve İstanbul'da bulunan araştırma salonlarımızın sistem üzerinde birleştirilmesidir. Ayrıca internet üzerinden açılan kataloglarımızla bilimsel çalışmaların önündeki pek çok engel ortadan kaldırılmıştır. Böylece araştırma yapmak üzere arşiv merkezine gelmenin getirmiş olduğu zorluklar aşılmıştır. Sunulan bu hizmetler ve araştırmacılara açılan belge sayısındaki artışa paralel olarak yapılan bilimsel çalışmalarda artış da yukarıda zikredilen hususların bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Bu faaliyetler dışında kültür kurumu olmamızın gereklerinden olan süreli yayın ihtiyacı gündeme gelmiştir. Yayın Kurulumuzun kararı çerçevesinde geçmiş yıllarda çeşitli sebeplerle hayata geçirilemeyen dergi yayım çalışması başlatılmıştır. Söz konusu ihtiyaç Prof. Dr. Mahmut Şakiroğlu tarafından I. Milli Arşiv Şûrası'nda "Süreli Dergi ve Düzenli Arşiv Yayını Hakkında" isimli tebliğde dile getirilmiştir. Bilim çevreleriyle yapılan temaslar da Devlet Arşivleri Başkanlığı tarafından ilmi bir derginin çıkarılması noktasında birleşmektedir. Bu bakımdan bugün dergimizi yayınlıyor olmamız bizim için ayrı bir sevinç kaynağıdır.

Süreli yayınınımızın hayata geçmesi ile arşivcilik mesleğine dair problemlerin bilimsel veriler ışığında değerlendirilmesi ve çözüm yollarının gösterilmesi amaçlarımız arasındadır. Bu yayın faaliyetinin gerçekleşmesinden diğer bir beklentimiz ise gelişen teknolojinin arşivlerimize uygulanması noktasında yapılan çalışmaların bize ışık tutmasıdır.

Ayrıca arşiv belgeleri kullanılarak yapılan çalışmaların bilimsel kriterler içinde tarafsız hakemler tarafından gerçekleştirilen değerlendirmeler sonucu yayınlanması sosyal bilimler alanına önemli katkılar sağlayacağı açıktır.

Yukarıda zikredilen sebeplerle periyodik ve hakemli dergi çıkartma kararı alarak Ağustos 2019 tarihi itibarıyla ulusal bilimsel çalışmalar portalı olan Dergipark'ta, *Hazine-i Evrak* Tarih ve Arşiv Araştırmaları Dergisi adıyla yerimizi aldık.

Amacımız uzun soluklu ve gelenek oluşturacak bir derginin temellerini atıp mesleğe olan bağlılık ve çalışma azmimizi dergimizde yayınlanacak yazıların bilimsel disiplini çerçevesinde organize ederek birikimimizi daha emin adımlarla geleceğe taşımaktır. Aynı zamanda meslek personelinin de birikimlerini bilimsel prensipler ışığında hazırlayacakları makalelerle aktarabilecekleri bir zemin oluşturmaktır.

Siz değerli okuyuculara sunduğumuz ilk sayımızda yazılarıyla katkı sunan tüm kıymetli bilim insanlarına, gelen yazıları bilimsel kriterler çerçevesinde değerlendirerek en güzele ulaşma gayretimize desteklerini sunan hakemlerimize, derginin çalışma prensiplerini oluşturmakta birikimlerini bizimle paylaşan yayın kurulumuzla, düşüncelerimizin düşünmeden fiiliyata geçmesi hususunda gayretli çalışmalarını ortaya koyan editörümüz ve editör kurul üyeleri ile mesai arkadaşlarıma teşekkürü borç bilirim.

Birinci el kaynaklar kullanılarak bilimsel kriterler ışığında yapılacak tarih yazımına olabilecek en küçük bir katkıyı şeref bilerek bu ilk sayının hayırlı olmasını diler, yeni sayılar için dergimizin tüm meslek mensuplarımıza ve bilim camiasına açık olduğunu da ayrıca ifade etmek isterim.